

PAPER DETAILS

TITLE: Karahasanoglu Aile Tarihine Katki: Maçka-Istanbul Arasinda

AUTHORS: Selim KARAHASANOGLU

PAGES: 149-183

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58822>

**MAÇKA-İSTANBUL ARASINDA BİR OSMANLI ÂLİMİ,
KARAHASANOĞLU MEHMED ALİ EFENDİ (1852-1914)***

Selim KARAHASANOĞLU**

Karahasanoğlu aile tarihinin aydınlatılması konusundaki heyecanı için
Ercan Karahasanoğlu'na
ithaf olunur.

Pederimin ismi Hacı Osman Efendi ve lakabım Karahasanoğlu. İsmim Mehmed Ali Efendi. Pederimin şöhretiyle yâd olunurum. Kendüm ve babam hocadır. Pederim Haçavera karyesi ahâlisinden ve karye-i mezkûrun bâ-berât imâm ve hatîbi olduğu hâlde vefât etmiştir. Teb'a-i Devlet-i aliyyedenim. Ma'rûf bir sülâleye mensûb olduğumu bilmem.

1269 sene-i hicriye ve 1267 sene-i mâliyesinde Maçka kazâsının Haçavera karyesinde tevellüd eyledim.

Evvelâ Arabî müteveffâ pederimden tahsîl ve ba'dehû Trabzon Hâtuniye medresesinde Arabî ve Fârisî tahsîl eyledim. Ba'dehû Hâtuniye medresesi müderrisi fazîletlü Hacı Süleyman Efendi'nin vefâtından sonra Of kazâsı müderris-i kirâmından fazîletlü Hacı Osman Efendi'den tahsîl ve icâzete muvaffak oldum ve icâzetnâmemi zâyî' eyledim. Türkce ve Arabca ve Rumca tekellüm ederim. Türkce ve Arabca kitâbet ederim ve hitâbet cihetine dâir berât-ı âlîşânım vardır ve Bâyezîd ve Yenicâmi'-i şerîflerde va'iz ve nasîhat etmek için bâb-ı Meşihat-penâhînin dersi vekâletinden fî 28 Şa'bân sene 307 târihlü ruhsat tezkiresi yedimde mahfûzdur.

* Konaklı, Salahnoy ve İslamlı'da bulunan Karahasanoğlu aile mezar taşlarının fotoğraflanması çabalarına eşlik, mezar taşlarının temizlenerek ortaya çıkarılmasına yardım eden Bülent Karahasanoğlu ve Sebahattin Karahasanoğlu'na teşekkür ederim. Ayrıca makaleyi basımından önce okuyan İlker Külbilge, Süleyman Zağal ve Karahasanoğlu ailesinin son katılımcısı Cihan Osmanağaoğlu-Karahasanoğlu'na minnettarım.

** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Medeniyat Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, İstanbul, skarahasanoglu@medeniyet.edu.tr

Fî 17 Şa'bân sene 329 ve fî 30 Temmuz sene 327 târihinde Maçka Kazası Müftülüğine ta'yîn buyurularak hâlâ vazîfemi îfâ etmekdeyim.

Hiçbir vakit muhâkeme ve mahkûm olmadım.¹

Uzun boylu, elâ gözlü, buğday tenli, karye hatîbi Karahasanoğlu Hacı Osman'dan (1800-1864) olma, Ayşe Hatun'dan doğma: Karahasanoğlu Mehmed Ali Efendi. 9 Ocak 1852'de² Trabzon vilayetine bağlı Maçka kazasının³ Haçavera (حواجه ya da حريواج)⁴ köyünde, 25 numaralı hanede doğdu.⁵ İlk hocası babası, ardından Trabzon müderrisleri oldu. Türkçe ve

¹ Bâb-ı Meşihat Şeyhülislâmlık Arşivi, Ulema Sicil Dosyaları, no. 2455 [Bundan sonra: Sicil Dosyası, 2455], 9 Haziran 1914 tarihli "Me'mûrîn ve Ketebe ve Müstahdemînin Tescil Edilecek Tercüme-i Hallerinin Tahrîrine Mahsus Varaka"dan.

"Berâtlı imamlardan ve müderrislerden Karahasanoğlu Hacı Osman Efendi'nin oğlu olup 1267 (1851) tarihinde Maçka kazasının Haçavra [sic] köyünde doğmuştur. Babasından tahsile başlamış ve onun vefatı ile 1282 (1866) senesinde Trabzon'da bulunan Hatuniyye Medresesi'nde müderris Kölezâde Hacı Süleyman Efendi'den okumaya başlamıştır. Onun da vefatı ile Of'a gitmiş ve 1284 (1868) senesinde Hopşera-i Ulyâ (Yukarı Hopşera) Medresesi'nde müderris Velizâde Hacı Osman Efendi'den ders almaya başlamıştır. Bu son hocasından 1290 (1874) senesinde icâzet almıştır. Şaban 1307 (1899)'de İstanbul'a gitmiş ve Ders Vekâleti huzurunda imtihan olarak Bayezit ve Yenicami'de vaaz etme ruhsatnamesi almıştır. 1324 (1908)'de hasta olup memleketine gitmiş ve köyünde imamlığa başlamıştır. Bu sıralarda inhilâl eden kaza müftülüğü için elyak görülerek 27 Temmuz 1327 (1911) tarihinde Maçka kazası müftüsü olmuştur. 12 Kânunievvel 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir." Bkz. Albayrak 1980, cilt 3, 87.

Albayrak'ın Mehmed Ali Efendi'ye dair bu pasajında iki hata göze çarpıyor. Birincisi, bir tarih çevirme hatasıdır. "Şaban 1307 (1899)'de İstanbul'a gitmiş..." cümlesinde, Albayrak'ın verdiği miladi tarih hatalı olmalıdır. Doğrusu, 1890 olacaktır. İkincisi, Albayrak'ın "1324 (1908)'de hasta olup memleketine gitmiş ve köyünde imamlığa başlamıştır" şeklinde verdiği malumat hatalı olmalıdır; zira Mehmed Ali Efendi'nin sicil dosyasında bu türlü bir bilgi mevcut değildir. Sicil dosyasında hastalıktan tek bahis, "1324 sene-i mâliyesinde Dersa'âdet'e vâki' olan seferimde esîr-i firâş olarak tifo hastalığıyla üzerimde bulunan icâzet-nâmemi kazâen gâib eyledim" şeklindedir. Muhtemeldir ki Albayrak, bu bilgileri karıştırmıştır.

² Mehmed Ali Efendi'nin gerçek doğum tarihi 1852 iken nüfusta büyük yazılmıştır. Cerîde-i nüfus, doğum tarihini 1255 (1839-40) olarak verir: Sicil Dosyası, 2455.

³ Muhtasar bir Maçka tarihi için bkz. Eyüboğlu 1986, 17-51; Eyüboğlu 2004, 9-69. Bizans ve Osmanlı dönemi Maçka'sında kırsal yaşam, ekonomi, mülkiyet meseleleri için Bryer 1986, 53-95; Lowry 1986, 97-128; Jennings 1986, 129-154.

⁴ Bugünkü adı: Yeşilyurt. Gültekin Gazioğlu (1939-2005), köyün yeni adını kendisinin koyduğunu söyler. Bkz. Gazioğlu 2010, 16.

Haçavera adının anlamına dair amatör bir fikir yürütme için bkz. Karagöz 2003, 58-62; Karagöz 2004, 112-113.

⁵ Haçavera, 1877 yılı itibarıyla 88 haneli bir köydür: *Trabzon Vilayeti Salnamesi: 1877*, cilt: 9, haz. Kudret Emiroğlu (Ankara: Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı, 1995), 259.

Arapça'yı okur, konuşur, yazar; Farsça ve Rumca'yı kısmi konuşabilirdi. Haçavera'da Rüstemezade Camii imamlığına babasının ölümü üzerine büyük oğul Mehmed Ali Efendi getirildi (7 Kasım 1865).⁶ Nihayet İstanbul'a seyahat etti ve 19 Nisan 1890 tarihi itibarıyla 38 yaşında iken Bayezid ve Yenice'de vaaz ehliyetini ispat etti.⁷ Mehmed Ali Efendi, 13 Ağustos 1911 tarihi itibarıyla Maçka kazası müftüsü tayin buyuruldu ve 25 Aralık 1914 tarihinde vefatına kadar, 3 sene 4 ay 16 gün bu görevde kaldı. Mezarı, Trabzon ili, Maçka ilçesinde, Salahnoy mevkiinde bulunuyor (bkz. Ek 1).

Bölgede, Osmanlı dönemi Karahasanzâde/Karahasanoğlu mezar taşları üstüne çalışmamız sırasında, Mehmet Ali Efendi'nin kendisine ait mezar taşının bulunduğu Salahnoy mevkiine yakın Konaklı mevkiinde büyük Karahasanzâde mezarlığında, Mehmet Ali Efendi'nin babası Ömer oğlu Osman Efendi'nin mezar taşını tespit ettik (bkz. Ek 2). Buna göre "karye hatîbi" Osman Efendi, 20 Muharrem 1281 (25 Haziran 1864) Cumartesi günü hayatını kaybetmiştir. Böylece, küçük Mehmed Ali'nin 12 yaşında yetim kaldığı bilgisine erişiriz.

⁶ "...Haçavera karyesinde vâki' Rüstemezade Câmî-i şerîfinde ber-vech-i hasbî hitâbet cihetinin tevcihine dâir vârid olan inhâ üzerine kaydı bi'l-ihrac mu'âmele-i kalemiyesi lede'l-icrâ cihet-i mezkûre mutasarrıfı müteveffâ Molla Osman bin Ömer'in mahlûlünden bi'l-imtihân ehliyeti nümâyân olan sulbî kebir oğlu işbu râfî'u tevkî'i refî'u's-şânî hâkânî Mehmed Ali zîde salâhahûya bi't-tevcih yedine berât-ı âlîşânım i'tâ olunmak bâbında...": Sicil Dosyası, 2455, "Şûrâ-yı Devlet'in gayrî devâirden mesâlih-i şahsiyeye dâir verilen mazbatalara mahsûs varaka"dan.

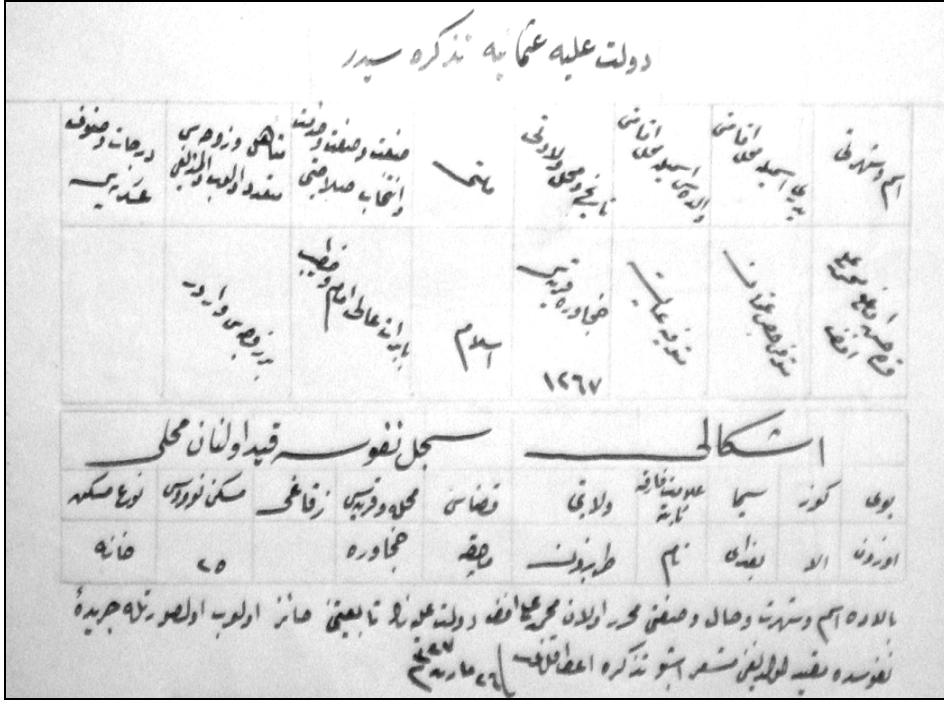
Hacı Osman'ın babası Molla Ömer (1775-1843)'in de (Mehmed Ali Efendi'nin dedesi) Rüstemezade camiinin imamlığını yaptığı anlaşılıyor: BOA, NFS.d. 1100, 18.

Cami (bkz. Ek 3), adını (bugünkü adı: Örnekalın Camii) bânisi Rüstemezade el-hac Mehmed'den alıyor: "Gümüşhane muzâfâtından Maçuka kazasında Haçavera karyesinde vâki' ashâb-ı hayrâtdan Rüstemezade el-hac Mehmed'in binâ eylediği bu câmî-i şerîfde...", BOA, C.EV. 19295. Adnan Durmuş, bu arşiv belgesine referans veriyor. Durmuş 2010, 114; dipnot 189; ancak arşivde kayıtlı fon kodunu zikretmiyor.

Durmuş, camii'nin inşa tarihi olarak 1260/1844 yılını zikrediyor ki (*Tarih ve Kültürü ile Maçka*, 312) bu doğru olmamalıdır; zira yukarıda zikrettiğimiz arşiv belgesi (C.EV. 19295) 1260 tarihini taşımakta ve cami imametinin vefat dolayısıyla babadan oğula intikalini bildirmektedir. Dolayısıyla, 1260'ta imamet değişimi gerçekleşen cami, daha önceki bir tarihte inşa edilmiş olmalıdır.

Söz konusu cami, bugün iki sınır ahalisi tarafından paylaşılamıyor: "Muhtar sarhoş edip bizim camimizi elimizden aldılar," *Sabah*, 16 Ağustos 2010.

⁷ Mehmed Ali Efendi'nin İstanbul hayatına dair, bu bilginin ötesinde ayrıntıya sahip değiliz. Bilgi sahibi olmayışımız, onu "Maçka-İstanbul Arasında Bir Osmanlı Âlimi" olarak tanıtmamıza engel de değil.

Resim 1: Mehmed Ali Efendi'ye Ait Tezkire-i Osmaniye

Mehmet Ali Efendi, tek eşi olup dokuz çocuk sahibidir. Çocuklarının adlarını, torunu hukukçu-şair Subutay Hikmet Karahasanoğlu'nun (1925-2006) *nılar*'ından öğreniyoruz: Ali Haydar⁸, Mehmet Fehmi⁹, Ömer Hikmet (Subutay Hikmet'in babası¹⁰), Osman, Havva, Lütüfiye, Güllü, Saniye ve Aliye.¹¹

⁸ Yahut Molla Haydar. Cumhuriyetin ilk yılları itibariyle Maçka Merkez Zükür İlkmektebi (Maçka Merkez İlkokulu) müdürü, başöğretmeni. Bkz. Karahasanoğlu 2011 537; Eyuboğlu1999, 32; Gazioğlu 2010, 28-29, 40, 71.

Maçka'da ibtidai mektebin açılışına (21 Zilhicce 1311/25 Haziran 1894) ilişkin bkz. BOA, MF.MKT. 212/26. Ayrıca bkz. BOA, MF.MKT. 393/56.

⁹ Maçka'nın ilk belediye başkanı. Mehmet (Hafız) Fehmi Karahasanoğlu (1884-1927), belediye başkanlığına 1920 yılında atandı: *Maçka* 86, 12. Oğlu Neşat Karahasanoğlu (1914-2000) ise 1965-77 ve 1984-9 yılları arasında iki kez olmak üzere, 17 yıl süreyle Maçka belediye başkanlığı görevini yürütmüştür.

¹⁰ "Fehmi Hafız Trabzon muallim mektebinin ilk mezunlarından (1894) ... Mültezimlik (devletle pazarlık yapıp devlet adına vergi toplayan) yapmış ... Cumhuriyetin ilk yıllarında kaymakamlık,

Maçka'da Olaylı Müftü Seçimi: Mehmed Ali Efendi'ye Müftülük Makamını Açan Yol

Mehmed Ali Efendi'yi Maçka müftülüğine taşıyan süreç olaylı gelişti. Meşihat makamına arz olunan 20 Aralık 1910 tarihini taşıyan bir belge, 21 kişinin imzasını taşır. Sorun şudur: Maçka'da müftülük makamı için iki aday belirmiştir: Feyziye Medresesi müderrisi Kamil Efendi ve Ahmed Eyüboğlu. Seçimi, Kamil Efendi kazanmasına rağmen mebus İzzet Efendi (1861-1920)¹² ve Eyüboğlu Ahmed taraftarları kendi adaylarının atanması için baskı gerçekleştirmektedirler. İşte bu sebeple, söz konusu atama iki aydır Trabzon'da bekletilmektedir. Meşihate gönderilen dilekçeye imzasını koyan 21 kişinin iddialarını şu şekilde özetleyebiliriz: Eyüboğlu Ahmed, mahalle imamı dahi olabilecek liyakatte olmamakla "hatıra gönüle bakılarak" müftü tayin edilmek istenmektedir. Hem "memleketin arzu eylediği" seçimden galip çıkmış aday tayin buyurulmazsa, "devr-i Meşrutiyetten ne gibi istifade beklenebil[ecektir]." Memlekette cehalet had safdadadır ve bunun da yegane sebebi, işte bu türden şahsi çıkar hedefine yönelik işgüzarlıklardır. Hepsi bir yana, kasabadaki camiinin mütevellisi bulunan Eyüboğlu Ahmed Efendi'nin amcası "devr-i istibdadda" cami¹³ evkafını tapuyla zimmetine geçirmiş bir kimsedir. Cami yıkılmak noktasına gelmiş, ne imam ne müezzini kalmış, kapıları kapanmıştır. İşte bu sebeple, İsmail Efendi'nin bu kusurlarının ortaya dökülmemesi için yeğenini müftülük makamına çıkarma gayretleri dikkat çekmektedir.¹⁴

Yukarıdaki iddiaların açık ettiği üzere, Kamil Efendi ile Eyüboğlu Ahmed arasında kilitlenen seçim çıkmazı, "iki namzedin tarafdârları tarafından bir takım vukû'a gelen müdde'â ve iddi'â-yı vâhiyeye bir netîce verilmek

belediye reisliği, askerlik şube başkanlığı yapmış. Daha sonra, Kazım Karabekir Paşa'nın başkanlık ettiği Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına girmiş ..." Gazioğlu 2010, 43; 44, 71.

Fehmi Hafız'a ilişkin ayrıca bkz. Özel 1991, 71.

¹⁰ Ömer Hikmet (1892-1964) üstüne bkz. Emiroğlu 1989, 8-11.

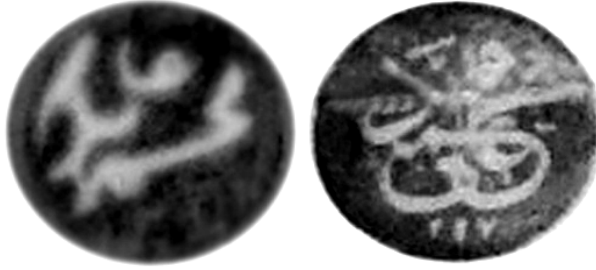
¹¹ Karahasanoğlu 2011, "Ben de Yaşadım: Anılar...", 424. Subutay Hikmet'in şiirlerinde kullandığı mahlaslarından biri de (diğerleri: Necmi Gün, Subutay Karsan, Subutay Hikmet, Kul Hikmeti, Âşık Hikmeti) Memetali Müftüoğlu olacaktır, Karahasanoğlu 2011, 483; 496, 518. Ayrıca bkz. "Subutay Karahasanoğlu," *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2. cilt, ed. Murat Yalçın (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001), 466; Necatigil 1991, 174; Bahçekapılı 2006, 341-344.

¹² "Padişahçı İzzet Bey", Eyüboğlu 2002, 164; Eyüboğlu 1999, 9; krş. Gazioğlu 2010, 77. "İlk şehit milletvekilleri[nden]" Eyüboğlu İzzet Bey için ayrıca bkz. Köksal 2007, 48, 60. "Erzurum Kongresine Maçka delegesi olarak katıl[an] ... ileri derecede Vahdettinci olan İzzet Bey" in kısa biyografisi için bkz. Akbal 2008, 453; ayrıca bkz. 105, 184, 197; Çapa-Çiçek 2004, 117.

¹³ Yine Eyüboğullarından, Eyübzade Osman'ın bina eylediği cami olmalıdır: BOA, HAT 1600/62.

¹⁴ Sicil Dosyası, 2455.

üzre... Maçka kazâsı hâcegân ve eşrâfî ittihâd ve ittifâk ederek Maçka kazâsının Haçavera karyesinden Karahasanzâde Mehmed Ali Efendi..."¹⁵ müftî seçilerek çözüme kavuşturulur. Söz konusu ittihad ve ittifak kararının altında, aralarında Eyüboğullarının ve dönemin belediye reisinin de (Gazanferzâde) bulunduğu 37 kişinin imzası mevcuttur. Nihayet, Mehmed Ali Efendi'nin, Maçka kazasından iki aza, tahrirat ve vergi katipleri, naib ve kaymakamın mührünü taşıyan, 10 Nisan 1911 tarihli vilayete gönderilen bir evrakın bildirdiğine göre, "Maçka kazâsı için bir müftî intihâb etmek üzre mâh-ı hâlin on altıncı günü merkez-i kazâyâ gelmiş olan kazânın hâcegân ve eşrâfî Maçka'nın Haçavera karyesinden Karahasanzâde İmâm Mehmed Ali Efendi'yi bi'l-intihâb ve'l-ittifâk huzûrumuzda müftî intihâb eyledikleri ve mezkûr intihâbnâme leffen takdîm kılındığı ve mûmâ-ileyh Mehmed Ali Efendi hâiz bulunduğu ilm ve fazîlet iktidâr ve ehliyetiyle müftîliğe ezher-i cihet lâyük bulunduğu ve mûmâ-ileyhin intihâbına i'tirâz edilmemesi hâcegân ve eşrâf-ı kazânın taht-ı ta'ahhüdünde bulunduğu..."¹⁶ kaydıyla (aylık 400 gurus maaşla¹⁷) müftî seçildiği bildirilir.

Resim 2: Mehmed Ali Efendi'ye Ait Mühürler

3 Temmuz 1912 tarihli, "Maçka kazasında müstahdem bulunan memurin-i şer'iyyenin yoklamasına mahsus cetvel"e göre Mehmed Ali Efendi ile birlikte kazada şer'î işlerle ilgili kimseler şunlardır: Ali İmamoğlu Tevfik Efendi (Maçka kazası kadısı), Nakîb Efendi Hafîdi Mahmud Kemaleddin Efendi (Maçka kazası şer'iyye başkâtibi) ve Hacı Ahmedzâde Hacı Mehmed Kamil Efendi (Maçka kazası müderrisi).¹⁸

¹⁵ Sicil Dosyası, 2455, "Mehmed Ali Efendi'nin Maçka müftîsi seçilmesine dair intihâb varakası"ndan.

¹⁶ Sicil Dosyası, 2455.

¹⁷ Sicil Dosyası, 2455, "Maçka kazasında müstahdem bulunan memurin-i şer'iyyenin yoklamasına mahsus cetvel"den.

¹⁸ Aynı yer.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Avrupa ve Amerika’da 1970’lerden bu yana devam eden aile tarihi çalışmaları, oldukça çeşitlenmiş ve önemli ürünler vermişken, Türkiye’de aile tarihinin “ayrı” ve “oturmuş” bir alan olarak yerleştiğini iddia etmek güç.¹⁹ Ülkemizde aile tarihi çalışmalarının düzenli yayımlanabileceği *Journal of Family History*²⁰ gibi bir kulvar da bulunmuyor. Özellikle 2000’li yıllarda yayımlanmaya başlanan çeşitli aile tarihi çalışmalarının²¹ varlığını göz ardı ediyor değiliz; ancak Türkiye’de aile tarihi araştırmaları, hala *çoğu zaman*²² basit bir amatör köken araştırması olarak ortaya çıkmakta, meslekten tarihçilerin uğraşı alanı olarak akademik disiplin içerisinde yer bulamamaktadır.

Karahasanoğlu aile tarihine ilişkin, meslekten tarihçi olmayan, Besim Cengiz Karahasanoğlu tarafından yayımlanan çalışma,²³ ailenin yalnız Giresun-

¹⁹ Doumani 2003, 1, 4.

²⁰ *Sage Publications* yayını olan dergi, 1976’dan beri yayın hayatındadır ve günümüzde aile tarihi çalışmalarının muteber yayın forumudur.

Temel bir aile tarihi çalışmaları yayın organı da *The History of Family* dergisidir ki; bu derginin 2011 yılı 2. sayısı, Nora Lafi ve Ulrike Freitag editörlüğünde, Osmanlı aile tarihine tahsis edilmiştir: “Daily Life and Family in an Ottoman Urban Context: Historiographical Stakes and New Research Perspectives”: *The History of the Family*, 16: 2 (2011).

²¹ Örneğin bkz. Hamşioğlu 1995; Haker 2002; Irmak 2004; Can 2005 [Eğridere’de yaşamış Karahasanoğulları için bkz. 193-198]; Benli 2005; Kocamemi 2005; Abdulkadiroğlu 2005; Bilgin 2006; Albayrak 2009. Salt soyağacı incelemesi olarak ise bkz. Barlas 2004.

²² “Çoğu zaman,” çünkü 21 nolu dipnotta verdiğimiz çalışmaların tümü bu tespiti dahil değildir. Çalışmaların bazıları profesyonel kalemlerden çıkmaz.

²³ Karahasanoğlu 2006. Eksik bir Karahasanoğulları (Maçka) soyağacı için bkz. Durmuş 2010, 310; ayrıca bkz. B. Cengiz Karahasanoğlu, “Karahasanoğlu Ailesi Soyağacı [Tirebolu],” *Karahasanoğlu Aile Tarihi*, 75-81.

Durmuş, Karahasanoğulları soyağacını oluşturmada sözlü kaynaklara (Haydar ve Ali Karsan) müracaat eder. Her ne kadar Durmuş’un eserinde, 1251 (1835/6) tarihli Maçka müslim nüfus defterinin (BOA, NFS.d. 1100; krş. KK.d. 6466, 2-3) tam transkripsiyonu verilse de (söz konusu transkripsiyonun önemli okuma hataları barındırdığını not edelim ve bazılarına değinelim: s. 244, Hane: 1, No: 1, “veledi” değil “veled-i”; s. 245, Hane: 1, No: 6, “Süleyman” değil “Osman”; s. 245, Hane: 1, No: 7, “mezbur” değil “Murad”; s. 248, Hane: 5, No: 41, “kır” değil “kara”) defterdeki bilgilerle (örneğin Karahasanoğullarının yaşadığı Haçavera karyesini ele alan kısım: sayfa, 18-25) soyağaçları beslenmemiştir. Maçka’da yaşayan Karahasanoğullarının soyağacının eksiksiz yakın bir tespiti ancak söz konusu defterin ilgili sayfaların mevcut bilgilerle birleştirilmesi yolu ile mümkün olacaktır ki; bu tür bir çalışma bizim makalemizin konusu dışındadır. Biz sadece Mehmed Ali Efendi’nin soyunun tespiti anlamında, nüfus defterindeki tek Ömer oğlu Osman’ın 5 nolu hanede kayıtlı kişi (41 numaralı girdi) olduğunu belirtelim. Böylece, Maçka nüfus defterini kullanarak (BOA, NFS.d. 1100, 18-19), Karahasanoğulları şeceresini iki kuşak daha geriye götürebiliyoruz:

Murad (doğum ve ölüm tarihi bilinmiyor)

Hasan (1755-1838)

Ömer (1775-1843)

Tirebolu koluna odaklanmıştı. Bu çok geniş ailenin sair mahallerdeki mensupları da ortaya çıkarılmalıdır. Bu makalenin, Karahasanoğlu aile tarihine, özellikle de ailenin Trabzon-Maçka kolunun ortaya çıkarılmasına bir katkı sağlayabilmiş olduğu ümidindeyiz.

Öte yandan, Osmanlı ulemasına ilişkin çalışmaların yoğunlukla şeyhülislamlar, üst düzey ulema ile sınırlı kaldığını düşünürsek, bir kaza müftüsünün hayatının ve kariyerinin ortaya çıkarılması da Osmanlı taşrası ilmiyyesi bağlamında önem arz etmektedir. Bir ayağı İstanbul'da, Maçka müftüsü Mehmed Ali Efendi'nin sicil dosyası üzerinden ortaya koyduğumuz kimliği ve kariyeri, bir taşra ilmiyye teşkilatı mensubunun biyografisine katkının yanısıra, gurûbun eşiğinde Osmanlı Devleti'nin periferisinde, kaza müftülerinin seçiminin/atanmasının ayrıntılarını ortaya koymaktadır.

Mehmed Ali Efendi'ye müftülük makamını açan süreç, 20. yüzyıl başı Maçka'sının güç sahiplerini (gerek seçimin tarafları/seçilenlerin taraftarları, gerekse seçim sürecinde rey sahipliği hasebiyle etkin Maçka'nın eşrafı, uleması, idare meclisi azaları ve muteber aileleri) ortaya çıkardığı gibi, Meşrutiyet rejiminin getirdiği yeni yönetim anlayışından beklentileri de açık etmektedir.

Makalemizi, Mehmed Ali Efendi'nin ölüm yılına tarihlenen, hayata ve ölüme dair duygularını paylaştığı bir rubaisiyle sonlandıralım:

“Bir hat yazdım duvara
Kala benden yadigâr
Gün gele ne ben kala
Ne hat kala ne duvar.”²⁴

Osman (1800-1864)
Mehmed Ali (1852-1914)

²⁴ Karahasanoğlu 2011, 23.

**Ek 1: Mehmed Ali Efendi'nin Trabzon-Maçka Salahnoy Mevkii'inde
BuluBulunan Mezar Taşı Kitabesi**

Fotoğraf: Selim Karahasanoğlu

Herşeyden üstün tuttu Tanrının buyruğunu
İbadetle geçirdi ömrünün en çoğunu
İsteyip insanlara doğru yolu göstermek
Kendi yaşayışını eylemiş idi örnek
Kazada müftü idi köyünde imam hatip
Tesirli sözlerini beğenirdi her edip
Namı yaşayacaktır ölmüş ise de kendi
1915'te²⁵ Mehmed Ali Efendi
Ruhu için ey yolcu geçmeden dua eyle
Dünya senin de bir gün tozunu katar yele
H.K. [Ömer Hikmet Karahasanoğlu]

²⁵ Sicil dosyası 2455'teki rumi vefat tarihinin miladi karşılığı: 25 Aralık 1914.

**Ek 2: Mehmed Ali Efendi'nin Babası Karahasanzâde Hacı Osman'ın
Trabzon-Maçka Konaklı Mevkii'inde Bulunan Mezar Taşı Kitabesi**

Fotoğraf: Selim Karahasanoğlu

Hüve'l-Hayyü'l-Bakî
Çün ecel geldi ana olmaz emân
Cürmümü afv eyle ya rabbe'l-mennân
Mağfîret kıl hâlim olmasun yaman
Mazhar-ı nûr şefaât kıl her zaman
Merhûm karye hatîbi Karahasan-zâde
El-hac Osman ruhuna fatiha eylesun.
İhsan
Fî 20 Muharrem sene 1281

Karahasanoğlu Mehmed Ali Efendi (1852-1914)

**Ek 3: Mehmed Ali Efendi'nin Görev Yaptığı Trabzon-Maçka İslamlı
Mevkii'inde Bulunan Rüstemezade Camii'nin Bugünkü Görünümü**

Fotoğraf: Selim Karahasanoğlu

Camiin Kitabesi:

Fotoğraf: Selim Karahasanoğlu

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

Sene: H. 1302 [1884/5]

... İne's-salâte kânet 'ale'l-mü'minîne kitâben mevkûta. [Namaz, müminler üzerine vakti belirlenmiş bir farz olmuştur.²⁶] (Nisa Suresi, 103)

²⁶ Öztürk 1999, 494.

Ek 4: Mehmed Ali Efendi'nin İstanbul Müftülüğü'nde Bulunan Sicil Dosyası-Transkripsiyon, Bâb-ı Meşihat Şeyhülislâmlık Arşivi, Ulema Sicil Dosyaları, no. 2455²⁷

Huzûr-ı sâmi-i hazreti Meşihat-penâhîye.

Trabzon Maçka.

Devletlü semâhatlü efendim hazretleri

Kazâmız müftülüğine iki zâtın nâmzedliği ortaya konularak bi'l-intihâb ta'yînleri istirhâmında kaza meclis idâresinden tanzîm olunan mazbata-i evrâkiyeleri akdemce Trabzon vilâyetine takdîm edilmiş ise de usûle muvâfık olmadığı ya'ni işbu intihâbın memleket kaza ulema eşrâf ve mu'teberânın meclis-i idâre huzûrunda re'y-i hafîle icrâsı lâzım geleceği ve ol bâbdaki emr-nâme-i Meşihat-penâhîlerinde de musarrâh olduğu vechile emr-i intihâb icrâ kılınarak ve zâten ahâlî-i memleketin arzu eylediği ve memleketimizde vâki' bâ-berât-ı âlî Feyziye Medresesi Mûderrisi Kamil Efendi ekserîyyeti kazanarak evrâk-ı intihâbiyesi de bi't-tanzîm mazbatasıyla berâber Trabzon vilâyetine tekrâr takdîm edilmiş olduğu hâlde asıl maksûdu hâsıl olmayan diğer namzed Eyyûbzâde Ahmed Efendi'nin tarafgîrleri ez-cümle Maçka kazâsı mütegalibesinden meb'ûs İzzet Efendi ile sâir ta'allukâtı devâir-i resmîyeye ilticâ edip ve bî-ehl olduğu herkesce ma'lûm olan mûmâ-ileyh Ahmed Efendi intihâb edilmesi için işgâl ve intihâbı ifsâda kıyâm eylemelerinden mezkûr mazbata ve evrâka farîza-i intihâbiye iki aydan beridir Trabzon'da tevkîf edildiği istihbâr kılınmıştır. Memleketimizde ... ve cehâlet son derecede ilerilemiş olup buna başlıca sebep veren böyle menfa'at-i şahsiyelerini gözetmeğe ve yalnız âmâl ve efkârlarını tervîc ve ehl-i fukarâyâ karşı tegallûblerinin izdiyâdından başka bir şeye müstenid olmadığı cümlece ma'lûmdur. Bundan kat'ı nazar kasabamızda bulunan câmi'-i şerîf mütevellîsi ve mûmâ-ileyh Ahmed Efendi'nin ammîsi bulunan Eyyûbzâde İsmail Efendi câmi'e âid bi'l-cümle evkâfın devr-i istibdâdda bâ-tapu kendü ismine çevirtirmiş el-yevm müşrif-i harâb olan câmi'-i şerîfin yıkılmak derecesinde harâbezâra dönmüş şöyle ki ne imâm ve ne de müezzin kapusu mesdûd kalmıştır ve bu gibi ahvâlî meydâna çıkmamak üzre henûz mahalle imâmetliğine iktidârı olmayan birâderzâdesini bu câhil ahâlîye karşı müftülük makâmını işgâl etmesi şer'an ve kânûnen câiz olmayacağı bedîhî bulunmağla

²⁷ Bir ulema biyografi kaynağı olarak ulema sicil dosyalarının ayrıntılı tanıtımı için bkz. Zerdecî 1998. [Bu tez, aynı adla yayımlanmıştır: Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2008.] Mehmed Ali Efendi'ye ait dosya numarası bilgisi için bkz. 133.

Bizim transkripsiyonumuzun sonunda yer alan "Me'mûrîn ve Ketebe ve Müstahdemînin Tescil Edilecek Tercüme-i Hallerinin Tahrîrine Mahsus Varaka" matbu formunun, standart kısımları için Zerdecî'deki format (çeşitli düzeltmelerle) kullanılmıştır. Bkz. Zerdecî 1998, 317-319.

şâyed böyle hâtıra gönüle bakılâarak icrâ-yı mu‘âmele edilirse artık devr-i Meşrûtiyetten ne gibi istifâde beklenebilir? Mârrü'l-beyân usûl ve kânûn dâiresinde yapılan intihâbın bir takım menfa‘at-perestler tarafından tağyîr ve te'hîr edilmesi muvâfık-ı kânûn ve Meşrûtiyet olamayacağından mûmâ-ileyh Kamil Efendi'nin mahfûz bulunan evrâk-ı intihâbiyesiyle mazbatasının bi'l-celb mürâsele emr-i şerîfinin irsâli husûsuna bezl-i adâlet buyurulması bi'l-umûm ahâlî nâmına müsted'â ve müsterhamdır. Ol bâbda.

Fî 17 Zî'l-hicce'ti'ş-şerîfe sene 328. fî 7 Kânûn-ı Ahir sene 1326.

Mu'allimûn ed-dâ'î Hurşidzâde, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Magura Muhtârı, mühür.

Kakuşumzâde, mühür.

Eşrâfdan Tosunzâde, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Tosunoğlu, mühür.

Ahâlî-i fakîreden Elifzâde, mühür.

Eşrâfdan Bahçekapuluzâde, mühür.

Eşrâfdan Alemdarzâde, mühür.

Ulemâden ed-dâ'î Dilekzâde, mühür.

Ulemâdan ed-dâ'î Sertufanizâde (?), mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Mahmudoğlu, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Topcuzâde, mühür.

Eşrâfdan Tosunoğlu, mühür.

Koç Hamidoğlu, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Kakuşumoğlu, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Kahvecizâde, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Tosunoğlu, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Kuzetoğlu (?), mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Kadiriczâde, mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden ..., mühür.

Ahâlî-i mu'tebereden Kakuşumzâde, mühür.

Maçka kazâsına bir müftî intihâbı lâ-büdd olup bu âna değin iki namzedin tarafdârları tarafından bir takım vukû'a gelen müdde'â ve iddi'â-yı vâhiyeye bir netîce verilmek üzere zîrde mûmzâ biz Maçka kazâsı hâcegân ve eşrâfî ittihâd ve ittifâk ederek Maçka kazâsının Haçavera karyesinden Kara Hasanzâde Mehmed Ali Efendi'yi kazâmıza müftî intihâb eylediğimizi mübeyyin işbu intihâb

varakası temhîr ve müftî-i mûmâ-ileyhin mürâselesi tesrî'-i tesyârına delâlet edilmesi makâm-ı kâimmakâmîden istirhâm olunur. Ol bâbda fermân.

Fî 16 Mart sene 327.

Belediye a'zâsından ve eşrâfdan Alemdarzâde Abdi Efendi, mühür.

Eşrâfdan Alemdarzâde Celal Efendi, mühür.

Eşrâfdan Nuri Ağazâde Ömer Efendi, mühür.

Eşrâfdan Eyyûbzâde Ömer Efendi, mühür.

Eşrâfdan Çukadârzâde Hacı Süleyman Efendi, mühür.

Meclis-i İdare a'zâsından Kadirczâde Hüseyin Ağa, mühür.

Eşrâfdan ve Belediye Reisi Gazanferzâde, mühür.

Meclis-i İdare a'zâsından Eyyûbzâde Ahmed Ağa, mühür.

İlaksa'dan Molla Tufanoğlu Mehmed Efendi, mühür.

Olasa'dan Yusufoglu Hüseyin, mühür.

Eyyûbzâde Seydî Efendi büyük birâderi Ahmed Ağa'nın zâten mühürlemiş olduğu Zanoğlu'dan vekîli oğlu İzzet Ağa, mühür.

Lolongena'dan Yusufoglu Mehmed Ağa, mühür.

Eşrâfdan Nuri Ağazâde Osman Efendi büyük birâderi Ömer Efendi zâten mühürlemiş olduğu Olasa karyesinden Karaoğlu Molla Bilal Efendi, mühür.

Belediye a'zâsından ve eşrâfdan Nasıhzâde İsmail Ağa, mühür.

Olasa'dan Yusufoglu İsmail Efendi, mühür.

Boğuş karyesinden Ali Başoğlu İsmail Efendi, mühür.

Eşrâfdan Eyyûbzâde Receb Efendi, mühür.

Eyyûbzâde Salim Efendi, mühür.

Eyyûbzâde Şakir Ağa, mühür.

Fandak muhtârı Ali Başoğlu Temel Efendi, mühür.

Eşrâfdan Salihzâde Ali Efendi, mühür.

Zanoğlu'dan vekîli oğlu Molla Mehmed, mühür.

Demircioğlu İbrahim Ağa, mühür.

Kumuşzâde Salih Ağa, mühür.

Olasa'dan Yusuf oğlu Ya'kub Ağa, mühür.

Belediye A'zâsından ve eşrâfdan Eyyûbzâde Şükrü Efendi bin İsmail, mühür.

Eşrâfdan Molla Hasanzâde Hacı Ömer Efendi, imza.

Eşrâfdan Kakuşumoğlu Ali Efendi Belediye a'zâsı, mühür.

Lolongena'dan Fazlıoğlu Hüseyin Ağa, mühür.

Olasa'dan ... oğlu Ahmed Ağa, mühür.

Mulaka-i Bâlâ karyesi İmamı Bostanoğlu Hasan, mühür.

Karankol karyesinden Alemdarzâde Kazım Ağa, mühür.

Karankol karyesi Muhtarı Emir Alizâde Kabir (?) Ağa, mühür.

Aşağımahalle Muhtarı Alemdaroğlu Salih Çavuş, mühür.

Murli Karyesi Muhtarı Vaizoğlu Molla Kerim Efendi, mühür.

Olasa'dan Hacıoğlu Ali Efendi, mühür.

Kok karyesinden Saralıoğlu (?) Ruşen Ağa, mühür.

İşbu müftî intihâbnâmesi meclis-i idâre-i kazâ heyet-i İslâmiyyesi huzûrunda icrâ kılındığı tasdik olunur.

A'zâ, mühür.

A'zâ, mühür.

Tahrîrât kâtibi, mühür.

Vergi kâtibi, mühür.

Nâib-i kazâ, mühür.

Maçka kazâsı

Aded 92

Huzûr-ı sâmi-i cenâb-ı vilâyet-penâhiye.

Maçka kazâsı için bir müftî intihâb etmek üzere mâh-ı hâlin on altıncı günü merkez-i kazâyâ gelmiş olan kazânın hâcegân ve eşrâfı Maçka'nın Haçavera karyesinden Karahasanzâde İmâm Mehmed Ali Efendi'yi bi'l-ittihâd ve'l-ittifâk huzûrumuzda müftî intihâb eyledikleri ve mezkûr intihâbnâme leffen takdîm kılındığı ve mûmâ-ileyh Mehmed Ali Efendi hâiz bulunduğu ilm ve fazîlet, iktidâr ve ehliyetiyle müftîliğe ez-her cihet lâıyk bulunduğu ve mûmâ-ileyhin intihâbına i'tirâz edilmemesi hâcegân ve eşrâf-ı kazânın taht-ı ta'ahhüdünde bulunduğu ve efendi-i mûmâ-ileyhin hüviyet ve ehliyetine âit üç kıt'a evrâk ile tezkire-i Osmâniye ve tercüme-i hâl varakası leffen arz ve takdîm kılındığından menşûr-ı âlîsinin tesrî-i tesyârına delâlet buyurulması müsterhamdır. Ol bâbda emr ü fermân hazreti men lehü'l-emrindir.

Fî 10 Rebî'u'l-âhir sene 329 ve fî 28 Mart sene 327.

A'za mühür, A'za mühür, Tahrîrat Kâtibi mühür, Vergi Katibi mühür, Nâib mühür, Kâimmakâm mühür.

Tercüme-i hâl i'tâ eden zevâtın ibrâz ettikleri vesâik-i resmiyenin tedkîkiyle hülâsa münderecâtının kaydına mahsus pusuladır.

Evrak tarihi		Evrâkın numerosu	Maçka Müftîsi Mehmed Ali Efendi
Arabî	Rûmî		
	26 Mart sene 327		1267 Haçavera karyesinde tevellüdünü nâtık nüfus tezkiresi
28 Şa'bân sene 307			Bâyezîd ve Yenicâmi'-i şerîflerinde va'z etmek üzre ruhsat verildiğini müş'ir ders vekâletinden pusula
17 Cemâziye'l- âhir sene 282			Haçavera karyesinde vâki' Rüstemzâde Câmi'-i Şerîfinin uhdesine tevcîhini nâtık berât
17 Cemâziye'l- âhir sene 282			Câmi'-i mezkûr imâmeti ber-vech-i hasbî uhdesine tevcîhini nâtık berât
Münderecâtı bâlâda kayd ve beyân olup mûmâ-ileyhe âid bulunan dört kıt'a evrâk-ı müsbite-i resmiye aynen görölüp i'âde olunmuşdur. Fî 4 Teşrîn-i Evvel sene 327, imza.			

Tercüme-i hâl i'tâ eden zevâtın ibrâz ettikleri vesâik-i resmiyenin tedkîkiyle hülâsa-i münderecâtının kaydına mahsus pusuladır.

Maçka Kazası Müftîsi Mehmed Ali Efendi. Dosya: 2984

Mûmâ-ileyh Mehmed Ali Efendi 27 Temmuz sene 327 târihinde vazîfesine mübâşeret eylediği Trabzon vilâyetinin 13 Kânûn-ı Evvel sene 327, 128 numarolu temhîrâtı görölmüşdür fî 25 Haziran sene 328 imza.

Şûrâ-yı Devlet'in gayrî devâirden mesâlih-i şahsiyeye dâir verilen mazbatalara mahsûs varakadır.

Hitâbet berâtı sûretidir.

Kıymeti Beş guruşdur.

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneme mülhak evkâfdan Gümüşhâne muzâfâtından Maçuka kasabasında Haçavera karyesinde vâki' Rüstemzâde Câmi'-i şerîfinde ber-vech-i hasbî hitâbet cihetinin tevcihine dâir vârid olan inhâ üzerine kaydı bi'l-ihrac mu'âmele-i kalemiyesi lede'l-icrâ cihet-i mezkûre mutasarrıfı müteveffâ Molla Osman bin Ömer'in mahlûlünden bi'l-imtihân ehliyeti nümâyân olan sulbî kebîr oğlu işbu râfî'u tevkî'i refî'u's-şânı hâkânî Mehmed Ali zîde salâhahûya bi't-tevcîh yedine berât-ı âlîşânım i'tâ olunmak bâbında cânib-i Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûnumdan bâ-i'lâm lede'l-arz şeref-sünûh ve sūdûr eden hatem-i hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhânem mücebince hitâbet-i mezkûre mûmâ-ileyhe tevcih olunmağın, bin iki yüz seksen iki senesi Rebî'u'l-evvelinin yirmi ikinci günü târihiyle bâ-ruûs-ı hümâyûnum bu berât-ı hümâyûnumu verdim ve buyurdum ki mûmâ-ileyh zikr olunan hitâbet cihetine ber-vech-i hasbî mutasarrıf olup işbu berât-ı âlîşânıma muğâyir hitâbeti umûruna müdâhale olunmaya şöyle bileler, alâmet-i şerîfeme i'timâd kılalar.

Tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' aşer min şehri Cemâziye'l-âhir li-sene isnâ ve semânîn ve mieteyn ve elf.

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Tezkiresidir.

İsim ve şöreti: Karahasanoğlu Mehmed Ali Efendi.

Pederi ismiyle mahall-i ikâmeti: Müteveffâ Hacı Osman.

Vâlidesi ismiyle mahall-i ikâmeti: Müteveffîye Ayşe.

Târih ve mahall-i vilâdeti: Haçavera karyesi 1267.

Milleti: İslâm.

San'at ve sıfat ve hidmet ve intihâb-ı salâhiyeti: Bâ-berât-ı âlî imâm ve hatîb.

Müteehhil ve zevcesi müte'addid olup olmadığı: Bir zevcesi vardır.

Derecât ve sunûf-ı askeriyesi:

Eşkâli

Boy: Uzun.

Göz: Ela.

Sîmâ: Buğday.

Alâmet-i fârika-i sâbite: Tâmm.

Vilâyeti: Trabzon.

Sicil-i nüfûsa kayd olunan mahalli

Kazâsı: Maçka.

Mahalle ve Karyesi: Haçavera.

Sokağı:

Meskeni numerosu: 25.

Nev'-i mesken: Hâne.

Bâlâda ism ve şöhret ve hâl ve sıfatı muharrer olan Mehmed Ali Efendi Devlet-i aliyyenin tâbi'iyetini hâiz olup ol sûretle cerîde-i nüfûsda mukayyed olduğunu müş'ir işbu tezkire i'tâ kılındı.

Fî 26 Mart sene 327.

Va'z ve nasihat etmek üzere ders-i vekâlet-i aliyyesinden verilen tezkirenin sûretidir.

Trabzonlu Mehmed Ali Efendi'ye Bâyezîd ve Yenicâmi'i şerîflerde va'z etmek üzere ruhsat verilmiştir.

Fî 28 Şa'bân sene 307.

Vekîl-i Ders-i Meşihat-i İslâmiye.

İşbu sûretler asıllarına mutâbıktır.

Fî 26 Mayıs sene 330.

Pul ve mühür.

Maçka kazası mahkeme-i şer'iiyesi

Aded 8

Makâm-ı mu'allâ-yı cenâb-ı Meşihat-penâhîye

Ma'rûz-ı dâ'î-i dîrineleridir ki:

Maçka kazası Müftîsi Mehmed Ali Efendi dâ'îlerinin tercüme-i hâl varakasıyla evrâk-ı müsbite sûret-i musaddakaları leffen takdîm-i pîşgâh-ı sâmilîleri kılınmış olmağın, ol bâbda emr ü fermân hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Recebü'l-ferd sene 1332 ve fî 26 Mayıs sene 1330.

Maçka kazâsı kâdîsı ed-dâ'î, mühür.

Maçka kazası mahkeme-i şer'iiyesi

Aded 9

Makâm-ı mu'allâ-yı cenâb-ı Meşihat-penâhîye

Hülâsa:

Maçka kazası me'mûrîn-i şer'iiyesinin yoklamasına mahsûs matbû' cetvel imlâ olunarak irsâl ve takdîm edildiğine dâir.

Ma'rûz-ı dâ'î-i dîrîneleridir ki:

Fî 20 Cemâziye'l-âhir sene 332 ve fî 3 Mayıs 330 târih ve on dört numarolu emir-nâme-i cenâb-ı Meşîhat-penâhîlerle irsâl buyurulan me'mûrîn-i şer'iiyenin yoklamasına mahsûs matbû' cetvel imlâ olunarak leffen takdîm-i pîşgâh-ı sâmilîleri kılınmış olmağın, ol bâbda emr ü fermân hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fî 18 Receb, sene 1332 ve fî 29 Mayıs, sene 1330.

Maçka kazâsı kâdîsı ed-dâ'î, mühür.

Maçka kazasında müstahdem bulunan memurin-i şer'iiyenin yoklamasına mahsus cetveldir:

İsim ve şöhreti	Ma'aşı	Ma'aş Zam ve Tenzil Tarih-i		Me'mûriyet	Kable't-tensik tarih-i velâdet	Tercüme-i hâl i'tâ edip etmediği	Mülâhazât
		Zam	Tenzil				
Ali İmamoğlu Tevfik Efendi	1250	x	x	Maçka kazası kadısı	1289 Bin iki yüz seksen dokuzdur	Tercüme-i hâl varakasını takdim etmiştir	
Kara Hasanoglu Mehmed Ali Efendi	400	x	x	Maçka kazası müftisi	1255 Bin iki yüz elli beşdir	Tercüme-i hâl varakasını takdim etmiştir	
Nakîb Efendi Hafidî Mahmud Kemaleddin Efendi	400	x	x	Maçka kazası şer'iiye başkâtibi	1294 Bin iki yüz doksan dörtür	Tercüme-i hâl varakasını takdim etmiştir	
Hacı Ahmedzâde Hacı Mehmed Kamil Efendi	200	x	x	Maçka kazası müderrisi	1287 Bin iki yüz seksen yedidir	Tercüme-i hâl varakasını takdim etmiştir	
Me'mûrîn-i mûmâ-ileyhimin kable't-tensik tarih-i tevellüdləri ile ism ve şöhretleri nüfus kayıtlarına ve tezkire-i Osmaniyelerine nazaran muvâfık olduğu tasdik kılınır.							
18 Receb sene 332 ve 29 Mayıs sene 330 Mühür ve imza.							

Müddet-i Hidmet Cetvelidir:

Memurun ismi: Mehmed Ali Efendi

Pederi ismi: Hacı Osman Efendi

Şöhreti: Karahasanzâde.

Sene-i hâliye hesâbıyla târih-i tevellüdü: 1267

Hidmet-i devlete târih-i duhûlû: fî 27 Temmuz, sene 327

Sebeb-i infisâli: Vefâtı hasebiyle

Târih-i infisâli: fî 12 Kânûn-ı Evvel, sene 330

Ma'âş-ı muhassası hakkında i'tâ ettiği arzuhâlin havâle târihi: fî 22 Kânûn-ı Evvel sene 330

Müddet-i istihdâmında veyâ zamân-ı ma'zûliyetinde mevkûf bulunmuş ise neden dolayı ve ne kadar mevkûf bulunduğu: Yokdur.

Târih-i vefâtı: 12 Kânûn-ı Evvel, sene 330.

Tahsîs olunacak ma'âşın mahal-i i'tâsı livâsı: Trabzon

Kazâsı: Maçka

Âide-i tekâüdiyyeden borcu var ise mikdârı

Mülgâ tekâ'üd sanduğunda tenkîs-i evvel: Yokdur.

Mülgâ tekâ'üd sanduğunda tenkîs (...): Yoktur.

[Memuriyeti] An: Fî 27 Temmuz, sene 1327 ilâ Fî 12 Kânûn-ı Evvel, sene 1330.

Cihet-i mülkiye ve askeriyede sebkât eden me'mûriyeti 3 sene 4 ay 16 gün.

10 Temmuz, sene 324 târihinden evvel siyâseten menfâ veyâ mahbesde bulunduğu: 0 sene 0 ay 0 gün.

Müddet-i ma'zûliyeti: 0 sene 0 ay 0 gün.

Bulunduğu me'mûriyetler: Yalnız Maçka Kazası Müftülüğü.

Mülâhazât: Ma'âş-ı şehrisi dörtyüz kuruşdur.

Münderecât cetvel kaydına muvâfıkdır.

Fî 29 Kânûn-ı Evvel, sene 330

Mühür, mühür.

Maçka kazâsı

Aded

263

105

Huzûr-ı sâmi-i cenâb-ı Meşîhat-penâhîye

Semâhatlü efendim hazretleri

Sicil müdürîyeti ifâdesiyle şeref-mevrûd fî 9 Nisan, sene 331 târih ve 12 numarolu emrnâme-i sâmi-i cenâb-ı sümûhîleri arîza-i cevâbiyesidir.

Kazâ müftîsi iken ahîren fî 12 Kânûn-ı Evvel, sene 330 tarihinde vefât eden Mehmed Ali Efendi cerîde-i nüfûsda 1255 tevellüdlü iken meclis-i idâre-i kazânın fî 24 Mart, sene 330 târih ve 104 numarolu mazbatası ile 1267 tevellüdüne tashîh edilmiş olmağla arz-ı keyfîyet olunur. Ol bâbda emr ü fermân hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fi 30 Nisan, sene 331.

Maçka Kaymakamı Bey

Mühür.

Mehmed Ali Efendi ibnü'l-hac Osman

Târih-i tevellüdü: 1267 Mâlî.

Hidmete duhûlü: 27 Temmuz, sene 327.

Son me'mûriyeti: Maçka Müftîliği.

İstid'â târihi: 22 Kânûn-ı Evvel, sene 330.

27 Temmuz, sene 327 11 Kânûn-ı Evvel, sene 330.

Vefâtı 12 Kânûn-ı Evvel, sene 330

Fî 11 Ağustos, sene 1331.

Müsveddedir.

Müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin âidât-ı tekâ'üdiye ve ifrâzâtдан deyni olup olmadığının zeylen yazı zımnında işbu cedvel-i Muhâsebât Müdüriyet-i aliyyesine takdîm kılındı.

Fî 12 Ağustos, sene 331.

Müteveffâ-yı mûmâ-ileyhin halka ikrâzat ve mütekâ'idîn sanduğuna gerek asâlet ve (...) istikrâzdan ve gerek âidîn-i tekâ'üdiyyeden bir gûnâ deyni olmadığı icrâ kılınan tedkikâtdan anlaşılmakla işbu cedvel Sicil Müdüriyet-i behiyyesine tevdi' kılınmıştır.

Fî 15 Ağustos, sene 331.

Muhâsebe mührü.

ME'MÛRÎN VE KETEBE VE MÛSTAHDEMÎNİN TESCİL
EDİLECEK TERCÜME-İ HALLERİNİN TAHRÎRİNE MAHSUS
VARAKADIR²⁸

Kıymeti on guruşdur.

Sicill-i Ahvâl : Sunûf-ı me'mûrîn ve müstahdemîn-i Devlet-i Aliyye'nin asıl tercüme-i ahvâl-i zâtiyyeleriyle sâ'ir vukû'ât-ı mütenevvi'a-i resmîyyelerinin müteselsilen kayd ve tahrîr ve zabt ve tesciline mahsûs olmak ve me'mûrîn ve ketebe ve müstahdemîn-i sâ'ire haklarında intihâbât ve terakkiyât ile mükâfat ve mücâzât ve sâ'ir her nevi' mu'âmelat ve icrâatda ma'mûlün bih tutulmak üzere vaz' ve te'sîs buyurulmuştur.

SUAL : Sâhib-i tercümenin kendisiyle pederinin ismi ve mahlas ve şöhreti ve lakabı ve gerek kendisi ve gerek pederi ismiyle mi mahlasıyla mı veya hem ismi ve hem de mahlasıyla mı veyahûd şöhretiyle mi yâd olunduğu ve kendisi ve babası bey midir, efendi midir, ağa mıdır, paşa mıdır ve babası me'mûrînden ise son me'mûrîyet ve rütbesi ve değil ise kangı sınıftandır ve nerelidir ve ber-hayât mıdır, değil midir ve milliyet ve tâbi'iyyeti nedir ve ebeveyni cihetinden ma'rûf bir sülâleye mensûb mudur?

CEVAB: İsmim Mehmed Ali. Pederimin ismi Hacı Osman Efendi olub Karahasan-zâde lakabıyla yâd olunuruz. Pederim ulemâ ve müderrisînden ve bâ-berât-ı âlî imam ve hatîb idi. El-yevm ber-hayât olmayub 1281 senesinde vefât etmişdir. Milliyet ve tâbi'iyyetim Osmanlı olub ma'ruf bir sülâleye mensub değilim.

SUAL : Mahal ve târih-i velâdeti : Sene-i hicriye ve ona müsâdif sene-i mâliyenin mümkün mertebe şuhûr ve eyyâmı tasrîh olunarak gösterilmelidir.

CEVAB: 1269 sene-i hicriye ve 1267 sene-i mâliyesinde Maçka kazâsının Haçavera karyesinde tevellüd eyledim.

SUAL: Kangı memleket ve mekteplerde kangı ilm ve fen ve san'at ve lisanları ne dereceye kadar tahsîl eylediği ve şehâdetnâme ve tasdiknâme ve icâzetnâme alıp almadığı ve kangı lisânlarla kitâbet veyahûd yalnız tekellüm ettiği beyân olunmalıdır. Ancak tekellüm ve kitâbetiyle me'lûf ve ma'rûf olmadığı lisanların usûl ve lûgatını âdî bilmekle o lisânlarla tekellüm ve kitâbet ederim denilmeyip okudum âşînâyım ve o lisânları tekellüm ve kitâbetle me'lûf ve ma'rûf ise tekellüm ve kitâbet ederim denilmelidir ve kütüb ve resâ'ilden bâ-ruhsat-ı resmiye tab' ve neşr olunmuş bir eser ve te'lifi var ise neye dâ'ir olduğu ve kangı târihte ve nerede tab' ve neşr olduğu ve ihtirâ'ât-ı fenniye ve sına'iyeye

²⁸ Mehmed Ali Efendi'nin Maçka müftülüğine tayini öncesi doldurmuş olduğu tercüme-i hal varakası.

ve sâ'ireye dâ'ir bâ-berât-ı âli bir imtiyâzı hâ'iz olduğu halde kangı fen ve san'ata dâ'ir kangı şeyi ve nerede ve kangı târihte ihtirâ' etmiştir ve bir me'mûriyete dâ'ir intihâbnâmesi var ise kangı mahalden verilmiştir ve kangı me'mûriyete dâ'ir ve o me'mûriyetin kaçınıcı sınıfındandır ve tarih ve numarası nedir gösterilmelidir.

CEVAB: 1276 sene-i mâliyesinden 1281 sene-i mâliyesine kadar pederim Hacı Osman Efendi'den ulûm-ı dîniye ve Arabiye'yi bi't-tahsîl bi'l-âhere mûmâ-ileyhin vukû'-ı vefâtıyla 1282 senesinde Trabzon Hâtuniye Medresesi Müderrisi Kölezâde Hacı Süleyman Efendi'den tahsîl ederek mûmâ-ileyhin de vukû'-ı vefâtıyla 1284 senesinde Of kazâsının Hopşera-i Ulyâ Medresesi'nde Velizâde Müderrisi Hacı Osman Efendi'den bi't-tahsîl 1290 senesinde icâzet-nâme ahzına muvaffak oldum. 1281 senesinde pederimin vukû'-ı vefâtı üzerine karyenin imâmet ve hitâbet ciheti için vilâyet meclis-i kebîr huzûrunda bi'l-imtihân isbât-ı ehliyet ederek 1282 sene-i hicriyesi Cemâziye'l-âhirin on yedisi târihiyle bir küt'a imâmet ve bir küt'a hitâbet berât-ı âlîşânına nâil oldum el-yevm karye-i mezkûrun imâm ve hatîbiyim. 1324 sene-i mâliyesinde Dersa'âdet'e vâki' olan seferimde esîr-i firâş olarak tifo hastalığıyla üzerimde bulunan icâzet-nâmemi kazâen gâib eyledim. Türkce ve Arabca lisânlarını fevka'l-âde okur yazar ve tekellüm eylediğim gibi Rumca ve Fârisice de kısmen tekellüm ederim. 1307 senesi Şa'bânında Dersa'âdet'de bâb-ı Meşîhat'te ders vekâleti huzûrunda bi'l-imtihân isbât-ı ehliyet ederek Bâyezîd ve Yenicâmi'-i şerîflerde va'z etmek üzere bir küt'a ruhsat-nâme ahzına muvaffak oldum. Kütüb ve resâilden tab' olunmuş henüz bir esere mâlik değilim. Tedrisâtta başka bir san'at bilmem. Bu kere 1327 senesi Martı ibtidâsının Maçka kazâsında ulemâ ve eşrâf-ı beldenin bir küt'a intihâb-nâmesiyle Maçka kazâsı müftülüğüne intihâb edildim.

SUAL: Hizmet-i devlete kangı târihde ve kaç yaşında ve nerede ve muvazzafen mi veyahûd mülâzemetle mi dâhil olmuştur ve ondan sonra sırasıyla ma'âşlı ve ma'âşsız gerek dâ'imî ve muvakkat ve gerek asâlet ve vekâlet ve bâ-ilâve-i me'mûriyet sûretleriyle kangı me'mûriyetlere geçmiştir ve her birinden ne kadar ma'âş veya ma'âşa mukâbil veyahûd fevkalâde harcırah ve yevmiye ve ücret-i maktû'a ve gayr-ı maktû'a ve â'idât-ı sâ'ire almıştır ve mu'ayyenâtınca dâ'imî ve muvakkat ne kadâr zemâyim ve tenzîlât vukû' bulmuştur ve her bir hizmet-i me'mûriyette kangı târihde işine mübâşeret etmiş ve ma'âşını istifâya başlamış ve kangı târihde iş başından ayrılıp kangı târihe kadar ve ne mikdâr ma'âş almıştır ve kezâlik sırasıyla kangı rütbe ve nişânlara ve ne sebeblerle nâ'il olmuştur ve hizmet-i devlete duhûlünden tercüme-i halini tanzîm eylediği târihe kadar ba'zen açıkta kalmış mıdır ve müddet-i ma'zûliyeti ne mikdâr imtidâd etmiş ve o müddetde ma'zûliyet ma'âşı almış mıdır almış ise

mikdârı nedir ve ecnebî nişânı hâmil olanlar nerede ve ne sebeble kangı devletin kangı nişânını almıştır ve bunun kabûl ve ta'likî hakkında kangı târihte irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişâhî şeref-müte'allık buyurulmuştur ve hizmet-i devlette bulunmadığı esnada hidemât-ı husûsiyyede bulunmuş ise nerede ve kimin hizmetinde ve ne kadar müddet bulunmuştur ve ondan ne sebeble ayrılmıştır ve hidemât-ı husûsiyyede bulunmamış ise o müddeti kangı mahalde imrâr eylemiştir. Buraları sene-i hicrîyye ve ona müsâdif sene-i mâliyye târihlerinin mümkün mertebe şuhûr ve eyyâmı tasrîhiyle tahrîr olunmalıdır. Şâyet sahib-i tercümenin iş bu târihler tamamıyla mazbûtu değil ise takrîben filân senenin filân ayının evâ'il veya evâsıt veya evâhirinde ibâresiyle iktifâ kılınır. Bunlara dâ'ir yedinde evrâk-ı müsbete-i resmîyye olup olmadığı ve var ise neden ibâret idüğü tasrîh olunmalıdır.

CEVAB: Muvazzafan hidmet-i devlette bulunmadım devlet nişânına mâlik değilim.

SUAL : Hizmet-i devlete duhûlünden varakası târihine kadar arada infisali vukû' bulmuş ise esbâb-ı hakîkiyyesi ve bir zan ve şüphe ve şikâyet üzerine işten el çektirilmiş ise ne sebebe mebnî ve ne târihte el çektirilmiştir ve netîcesi ne olmuştur ve tekrâr işine mübâşeret edenler ne müddet sonra ve ne târihte me'mûriyetine ircâ' edilmiştir ve aradaki eyyâm ma'âşî nasıl tesviye olunmuştur ve taht-ı muhâkemeye alınmış ise töhmet veya berâ'etten ne hükme netîce vermiştir ve cezâ görmüş müdür ve yedinde berâ'et-i zimmet evrâkı var mıdır?

CEVAB: Şimdiye değin hiçbir cünha ile ithâm edilmedim. Hakkımda bir dürlü şikâyet yoktur.

Başka bir sûretle de tecziye edilmedim.

Fî 12 Rebî'u'l-âhir, sene 329 ve Fî 30 Mart, sene 327.

Sahib-i Tercüme:

Maçka kazasının Haçavera karyesinden Karahasan-zâde Mehmed Ali Efendi

Pul ve iki mühür.

İHTAR: Tercüme-i hal varakaları bâlâdaki su'allere nazaran tanzîm ve cevâb hanelerine terkîm olunduktan sonra zîrine beş kuruşluk bir pul yapıştırılıp tanzîm olduğu sene ve ay ve günün hicrî ve mâlî târihleri ve kangı mahalde yazıldığıının ve müstahdem bulunduğu esnâda ise me'mûriyet-i hâzırası ve mazûl ise son me'mûriyeti tasrîhiyle imzâsı vaz' olunduktan sonra mühür-i zâtî ile temhîr olunur. Vukû'ât-ı mezkûrenin mu'ahharen tashîhi istid'âsına ve isti'lâmlarla izâ'âi vakte ve sâhiblerinin dahi intizârlarına hâcet kalmamak için kemâl-i dikkât ve ihtimâm ile ve mümkün ise kendi hatt-ı destiyle yazılması ve

zahr-ı varakada envâ'-ı ta'dâd olunan evrâk-ı müsbitenin musaddak sûretlerinin veyahûd yine i'âde olunmak üzere asıllarının iş bu varakaya rabt olunması lâzım gelir.

ME'MÛRÎN VE KETEBE VE MÛSTAHDEMÎNİN TESCİL EDİLECEK TERCÜME-İ HALLERİNİN TAHRÎRİNE MAHSUS VARAKADIR²⁹

Kıymeti on guruşdur.

Sicill-i Ahvâl : Sunûf-ı me'mûrîn ve müstahdemîn-i Devlet-i Aliyye'nin asıl tercüme-i ahvâl-i zâtıyyeleriyle sâ'ir vukû'ât-ı mütenevvi'a-i resmîyyelerinin müteselsilen kayd ve tahrîr ve zabt ve tesciline mahsûs olmak ve me'mûrîn ve ketebe ve müstahdemîn-i sâ'ire haklarında intihâbât ve terakkiyât ile mükâfat ve mücâzât ve sâ'ir her nevi' mu'âmelat ve icrâatda ma'mûlûn bih tutulmak üzere vaz' ve te'sîs buyurulmuşdur.

SUAL : Sâhib-i tercümenin kendisiyle pederinin ismi ve mahlas ve şöhreti ve lakabı ve gerek kendisi ve gerek pederi ismiyle mi mahlasıyla mı veya hem ismi ve hem de mahlasıyla mı veyahûd şöhretiyle mi yâd olunduğu ve kendisi ve babası bey midir, efendi midir, ağa mıdır, paşa mıdır ve babası me'mûrînden ise son me'mûrîyet ve rütbesi ve değil ise kangı sınıftandır ve nerelidir ve ber-hayât mıdır, değil midir ve milliyet ve tâbî'iyyeti nedir ve ebeveyni cihetinden ma'rûf bir sülâleye mensûb mudur?

CEVAB: Pederimin ismi Hacı Osman Efendi ve lakabım Karahasanoğlu ismim Mehmed Ali Efendi pederimin şöhretiyle yâd olunurum kendüm ve babam hocadır pederim Haçavera karyesi ahâlîsinden ve karye-i mezkûrun bâ-berât imâm ve hatîbi olduğu hâlde vefât etmiştir teb'a-i Devlet-i aliyyedenim ma'rûf bir sülâleye mensûb olduğumu bilmem.

SUAL: Mahal ve târih-i velâdeti: Sene-i hicriye ve ona müsâdif sene-i mâliyenin mümkün mertebe şuhûr ve eyyâmı tasrîh olunarak gösterilmelidir.

CEVAB: 1269 sene-i hicriye ve 1267 sene-i mâliyesinde Maçka kazâsının Haçavera karyesinde tevellüd eyledim.

SUAL: Kangı memleket ve mekteplerde kangı ilm ve fen ve san'at ve lisanları ne dereceye kadar tahsîl eylediği ve şehâdetnâme ve tasdiknâme ve icâzetnâme alıp almadığı ve kangı lisânlarla kitâbet veyahûd yalnız tekellüm ettiği beyân olunmalıdır. Ancak tekellüm ve kitâbetiyle me'lûf ve ma'rûf olmadığı lisanların usûl ve lûgatını âdî bilmekle o lisânlarla tekellüm ve kitâbet ederim denilmeyip okudum âşinâyım ve o lisânları tekellüm ve kitâbetle me'lûf

²⁹ Mehmed Ali Efendi'nin Maçka müftîsi iken ikinci kez doldurmuş olduğu tercüme-i hal varakası.

ve ma'rûf ise tekellüm ve kitâbet ederim denilmelidir ve kütüb ve resâ'ilden bâ-ruhsat-ı resmiye tab' ve neşr olunmuş bir eser ve te'lifi var ise neye dâ'ir olduğu ve kangı târihte ve nerede tab' ve neşr olduğu ve ihtirâ 'ât-ı fenniye ve sına'iyeye ve sâ'ireye dâ'ir bâ-berât-ı âli bir imtiyâzı hâ'iz olduğu halde kangı fen ve san'ata dâ'ir kangı şeyi ve nerede ve kangı târihte ihtirâ' etmiştir ve bir me'mûriyete dâ'ir intihâbnâmesi var ise kangı mahalden verilmiştir ve kangı me'mûriyete dâ'ir ve o me'mûriyetin kaçınıcı sınıfındandır ve tarih ve numarası nedir gösterilmelidir.

CEVAB: Evvelâ Arabî, müteveffâ pederimden tahsîl ve ba'dehû Trabzon Hâtuniye Medresesinde Arabî ve Fârisî tahsîl eyledim. Ba'dehû Hâtuniye Medresesi Müderrisi fazîletlü Hacı Süleyman Efendi'nin vefâtından sonra Of kazâsı müderris-i kirâmından fazîletlü Hacı Osman Efendi'den tahsîl ve icâzete muvaffak oldum ve icâzetnâmemi zâyi' eyledim. Türkce ve Arabca ve Rumca tekellüm ederim. Türkce ve Arabca kitâbet ederim ve hitâbet cihetine dâir berât-ı âlîşânım vardır ve Bâyezîd ve Yenicâmi'-i şerîflerde va'iz ve nasîhat etmek için bâb-ı Meşihat-penâhînin dersi vekâletinden fî 28 Şa'bân, sene 307 târihlü ruhsat tezkiresi yedimde mahfûzdur.

SUAL: Hizmet-i devlete kangı târihte ve kaç yaşında ve nerede ve muvazzafen mi veyahûd mülâzemetle mi dâhil olmuşdur ve ondan sonra sırasıyla ma'âşlı ve ma'âşsız gerek dâ'imî ve muvakkat ve gerek asâlet ve vekâlet ve bâ-ilâve-i me'mûriyet sûretleriyle kangı me'mûriyetlere geçmiştir ve her birinden ne kadar ma'âş veya ma'âşa mukâbil veyahûd fevkalâde harcırah ve yevmiye ve ücret-i maktû'a ve gayr-ı maktû'a ve â'idât-ı sâ'ire almıştır ve mu'ayyenâtınca dâ'imî ve muvakkat ne kadâr zemâyim ve tenzîlât vukû' bulmuştur ve her bir hizmet-i me'mûriyette kangı târihte işine mübâşeret etmiş ve ma'âşını istifâyâ başlamış ve kangı târihte iş başından ayrılıp kangı târihe kadar ve ne mikdâr ma'âş almıştır ve kezâlik sırasıyla kangı rütbe ve nişânlara ve ne sebeblerle nâ'il olmuşdur ve hizmet-i devlete duhûlünden tercüme-i halini tanzîm eylediği târihe kadar ba'zen açıkta kalmış mıdır ve müddet-i ma'zûliyeti ne mikdâr imtidâd etmiş ve o müddetde ma'zûliyet ma'âşı almış mıdır almış ise mikdârı nedir ve ecnebî nişânı hâmil olanlar nerede ve ne sebeble kangı devletin kangı nişânını almıştır ve bunun kabûl ve ta'lîki hakkında kangı târihte irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişâhî şeref-müte'allık buyurulmuştur ve hizmet-i devlette bulunmadığı esnada hidemât-ı husûsiyyede bulunmuş ise nerede ve kimin hizmetinde ve ne kadar müddet bulunmuştur ve ondan ne sebeble ayrılmıştır ve hidemât-ı husûsiyyede bulunmamış ise o müddeti kangı mahalde imrâr eylemiştir. Buraları sene-i hicrîyye ve ona müsâdif sene-i mâliyye târihlerinin mümkün mertebe şuhûr ve eyyâmı tasrîhiyle tahrîr olunmalıdır. Şâyet sahib-i tercümenin iş bu târihler tamamıyla mazbûtu değil ise takrîben filân senenin

filân ayının evâ'il veya evâsıt veya evâhırinde ibâresiyle iktifâ kılınır. Bunlara dâ'ir yedinde evrâk-ı müsbite-i resmiyye olup olmadığı ve var ise neden ibâret idüğü tasrîh olunmalıdır.

CEVAB: Fî 17 Şa'bân, sene 329 ve fî 30 Temmuz sene 327 târihinde Maçka Kazası Müftülüğine ta'yîn buyurularak hâlâ vazîfemi îfâ etmekteyim.

SUAL: Hizmet-i devlete duhûlünden varakası târihine kadar arada infisali vukû' bulmuş ise esbâb-ı hakîkiyyesi ve bir zan ve şüphe ve şikâyet üzerine işten el çektirilmiş ise ne sebebe mebnî ve ne târihde el çektirilmişir ve neficesi ne olmuştur ve tekrâr işine mübâşeret edenler ne müddet sonra ve ne târihte me'mûriyetine ircâ' edilmişdir ve aradaki eyyâm ma'âşî nasıl tesviye olunmuşdur ve taht-ı muhâkemeye alınmış ise töhmet veya berâ'tten ne hükme nefice vermişdir ve cezâ görmüş müdür ve yedinde berâ't-i zimmet evrâkı var mıdır?

CEVAB: Hiçbir vakit muhâkeme ve mahkûm olmadım.

İHTAR: Tercüme-i hal varakaları bâlâdaki su'allere nazaran tanzîm ve cevâb hanelerine terkîm olunduktan sonra zîrine beş kuruşluk bir pul yapıştırılıp tanzîm olunduğu sene ve ay ve günün hicrî ve mâlî târihleri ve kangı mahalde yazıldığıının ve müstahdem bulunduğu esnâda ise me'mûriyet-i hâzırası ve mazûl ise son me'mûriyeti tasrîhiyle imzâsı vaz' olunduktan sonra mühr-i zâtî ile temhîr olunur. Vukû'ât-ı mezkûrenin mu'ahharen tashîhi istid'âsına ve isti'lâmlarla izâ'âi vakte ve sâhiblerinin dahi intizârlarına hâcet kalmamak için kemâl-i dikkât ve ihtimâm ile ve mümkün ise kendi hatt-ı destiyle yazılması ve zahr-ı varakada envâ'-ı ta'dâd olunan evrâk-ı müsbitenin musaddak sûretlerinin veyahûd yine i'âde olunmak üzere asıllarının iş bu varakaya rabt olunması lâzım gelir.

Fî 15 Recebü'l-ferd, sene 1332

Fî 26 Mayıs, sene 1330

Maçka Kazası Müftüsü, pul ve mühür.

Mülâhazât: İşbu tercüme-i hâl evrâkıma muvâfık olmağla tasdik kılındı.

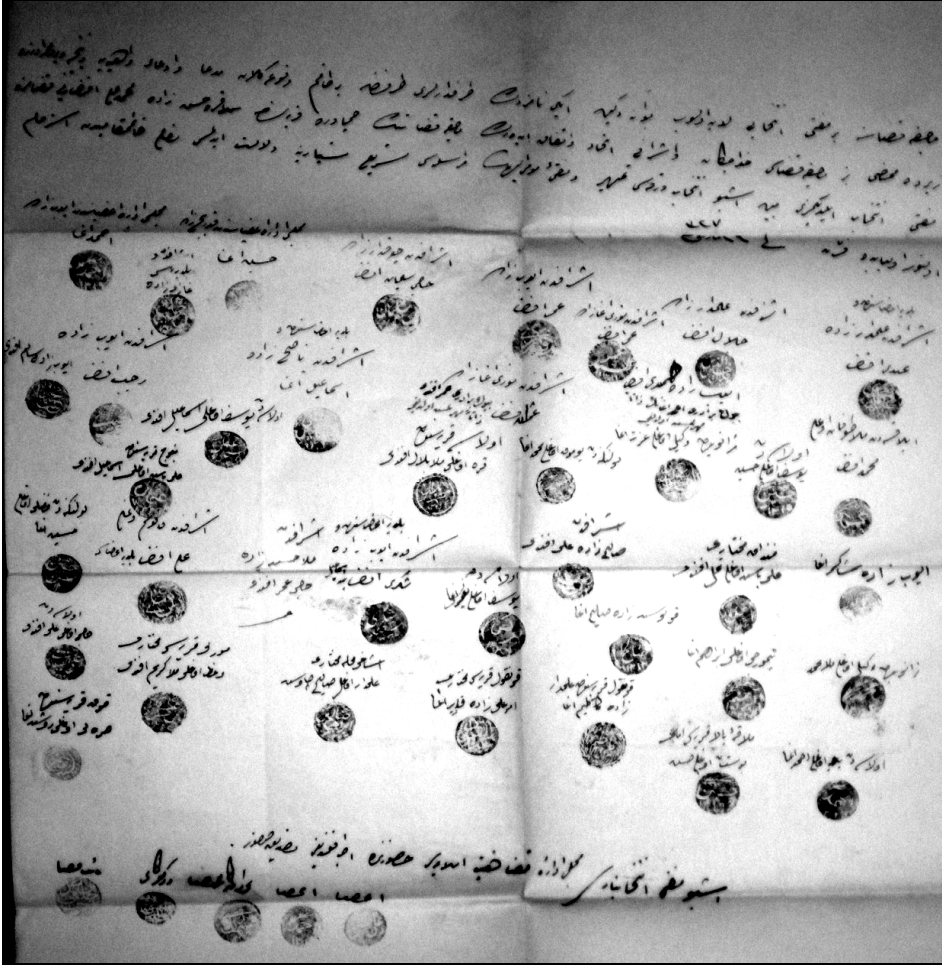
Fî 26 M

Maçka Kaymakamı, mühür.

Ek 6: Mehmed Ali Efendi'nin el yazısı ile tercüme-i halinden bir parça-Tıpkıbasım, Bâb-ı Meşihat Şeyhülislâmlık Arşivi, Ulema Sicil Dosyaları, no. 2455

[illegible]

Ek 7: Mehmed Ali Efendi'nin Maçka müftüsü seçilmesine dair intihâb varakası-Tıpkıbasım, Bâb-ı Meşîhat Şeyhüslâmlık Arşivi, Ulema Sicil Dosyaları, no. 2455

Ek 8: Mehmed Ali Efendi'ye Ait Hizmet Cedveli -Tıpkıbasım, Bâb-ı Meşihat Şeyhülislâmlık Arşivi, Ulema Sicil Dosyaları, no. 2455

BİBLİYOGRAFYA

a-Arşiv Belgeleri

Bâb-ı Meşihat Şeyhülislâmlık Arşivi:

Ulema Sicil Dosyaları, no. 2455.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA):

Cevdet Evkaf (C.EV.) 19295.

Hatt-ı Hümayun (HAT) 1600/62.

Kamil Kepeci-Nüfus (KK.d.) 6466.

Maarif Nezâreti Evrakı (MF.MKT.) 212/26, 393/56.

Nüfus Defteri (NFS.d.) 1100.

b-Gazeteler

Sabah.

c-Telif Eserler

- Abdulkadiroğlu 2005 Abdülkerim Abdulkadiroğlu, *Kastamonu'da Bayrâmîlik ve Şemsizâde Ailesi*, Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara.
- Acar 1995 Ahmet Acar (Hamşioğlu), *Tarihte Hamşioğulları*, Turizm Geliştirme Vakfı, Ankara.
- Akbal 2008 İsmail Akbal, *Milli Mücadele Döneminde Trabzon'da Muhalefet*, Trabzon.
- Albayrak 2009 Haşim Albayrak, *Saçaklızadeler*, Babıali Kitaplığı, İstanbul.
- Albayrak 1980 Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması: (İlmiye Ricalinin Teracim-i Ahvali)*, cilt 3, Medrese Yayınları, İstanbul.
- Bahçekapılı 2006 Alâettin Bahçekapılı, *Sesleri Bende Kaldı: Anı-İnceleme*, Heyamola Yayınları, İstanbul.
- Barlas 2004 Uğurok Barlas, *Gaziantep'te Barlaslar Soyağacı*, Hilmi Barlas Eğitim Vakfı, İstanbul.
- Benli 2005 Faruk Benli, *Mamoylar Aile Tarihi*, Gurup Matbaacılık, Ankara.
- Bilgin 2006 Mehmet Bilgin, *Doğu Karadeniz'de Bir Derebeyi Ailesi: Sarializâdeler [Saralları]*, Serander Yayınları, Trabzon.
- Bryer 1986 Anthony Bryer, "Rural Society in Matzouka," *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*, Anthony

- Bryer ve Heath Lowry (ed.), Birmingham: The University of Birmingham, Centre for Byzantine Studies, 53-95.
- Can 2005 Cafer Can, *Çaykara Eğridere Köyü: Tarihi ve Ailelerin Soy Ağaçları*, Eğridere Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneği, İstanbul.
- Çapa-Çiçek 2004 Mesut Çapa-Rahmi Çiçek, *Yirminci Yüzyıl Başlarında Trabzon'da Yaşam*, Serander, Trabzon.
- Doumani 2003 Beshara Doumani, (ed.), *Family History in the Middle East: Household, Property and Gender*, Albany: State University of New York Press.
- Durmuş 2010 Adnan Durmuş, *Tarih ve Kültürü ile Maçka*, Eser Ofset Matbaacılık, Trabzon.
- Emiroğlu 1995 Kudret Emiroğlu, (haz.), *Trabzon Vilayeti Salnamesi: 1877*, cilt: 9, Ankara: Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim, Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı.
- Emiroğlu 1989 Kudret Emiroğlu, "Ömer Hikmet Karahasanoğlu," *Kıyı*, 40, 8-11.
- Eyuboğlu 1986 İsmet Zeki Eyuboğlu, "Maçka'nın Tarihçesi," *Maçka* 86, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık, Trabzon.
- Eyuboğlu 1999 İsmet Zeki Eyubolu, *Anılar*, Pencere Yayınları, İstanbul.
- Eyuboğlu 2002 İsmet Zeki Eyubolu, *Öğrenciler* Pencere Yayınları, İstanbul.
- Eyuboğlu 2004 İsmet Zeki Eyubolu, *Maçka*, Pencere Yayınları, İstanbul.
- Gazioğlu 2010 Gültekin Gazioğlu, *Roman Gibi: Anılar*, 2. baskı Eğitim-Sen Yayınları, Ankara.
- Haker 2002 Erol Haker, *Bir Zamanlar Kırklareli'de Yahudiler Yaşardı: Kırklarelili Adato Ailesi'nin Öyküsü*, yay. haz. Rıfat N. Bali, çev. Natali Medina, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Irmak 2004 Hüseyin Irmak (haz.), *Tarihi Kağıthane Köyünün Aileleri*, 2 cilt, Kağıthane Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.
- Jennings 1986 Ronald Jennings, "The Society and Economy of Maçuka in Ottoman Judicial Registers of Trabzon, 1560-1640," *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*, Anthony Bryer ve Heath Lowry (ed.), Birmingham: The University of Birmingham, Centre for Byzantine Studies, 129-154.
- Karagöz 2003 İlyas Karagöz, *Maçka Yer Adları*, Turan Kültür Vakfı, İstanbul.

- Karagöz 2004 İlyas Karagöz, *Grek ve Bizans ve Eski Türk Kaynaklarına Göre Trabzon Yer Adları (Köken ve Anlamlar)*, Algi Yayınları, Ankara.
- Karahasanoğlu 2006 B. Cengiz Karahasanoğlu, *Karahasanoğlu Aile Tarihi*, Arı Sanat Yayınları, İstanbul.
- Karahasanoğlu 2011 Subutay Hikmet Karahasanoğlu, *Kitab-ı Hikmet: Tüm Şiirleri, Anıları ve Yapıtları*, yay. haz. Yaşar Miraç, Trabzon İli ve İlçeleri Eğitim Kültür ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı, Ankara.
- Kocamemi 2005 Fazıl Bülent Kocamemi, *Bir Türk Ailesinin 450 Yıllık Öyküsü: Koca-Memi (Memi-Can) Paşa Ailesinin Tarihçesi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Köksal 2007 Mustafa Köksal, *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin "İlk"leri*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Lowry 1986 Heath Lowry, "Privilege and Property in Ottoman Maçuka in the Opening Decades of the *Tourkokratia*," *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*, Anthony Bryer ve Heath Lowry (ed.), Birmingham: The University of Birmingham, Centre for Byzantine Studies, 97-128.
- Necatigil 1991 Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 14. Basım, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Özel 1991 Sabahattin Özel, *Millî Mücadelede Trabzon*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Öztürk 1999 Yaşar Nuri Öztürk, *Surelerin İnış Sırasına Göre Kur'an-ı Kerim Meali (Türkçe Çeviri)*, 63. Baskı, Yeni Boyut, İstanbul.
- Yalçın 2001 Murat Yalçın (ed.), *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, 2 cilt, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Zerdeci 1998 Hümeysra Zerdecı, *Osmanlı Ulema Biyografilerinin Arşiv Kaynakları: Şer'ıyye Sicilleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Selim Karahasanoğlu